

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; 210 7233216; φαξ: 210 7233217;
e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της 3ης Περιοδικής Έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού (CRC)¹

1. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) μελέτησε το σχέδιο της Έκθεσης της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού, που κυρώθηκε με το Ν. 2101/1992 (ΦΕΚ Α' 192). Η Έκθεση απεστάλη στην ΕΕΔΑ από το Υπουργείο Εξωτερικών (Δ4 Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) για γνωμοδότηση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1, παρ. 6, περιπτ. ε) του ιδρυτικού της νόμου 2667/1998.

2. Η ΕΕΔΑ αντιλαμβάνεται ότι η υπό εξέταση Έκθεση δεν είναι σε τελικό στάδιο και κατά συνέπεια συνεκτιμάται ότι για τη διαμόρφωσή της θα ληφθούν πλήρως υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές που έχει εκδώσει η Επιτροπή του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού (στο εξής «Επιτροπή του ΟΗΕ») για τις κρατικές εκθέσεις που υποβάλλονται με βάση το άρθρο 44 παρ. 1 (β) της σχετικής Σύμβασης του ΟΗΕ². Όπως είναι αναμενόμενο, η Έκθεση προβάλλει τα ομολογουμένως σημαντικά θετικά βήματα που έχουν γίνει στη χώρα μας τα τελευταία έτη για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Η ΕΕΔΑ έχει ασχοληθεί επανειλημμένως με ζητήματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, διατυπώνοντας απόψεις και συστάσεις προς τα εκάστοτε αρμόδια Υπουργεία. Με βάση το πλούσιο αυτό υλικό και λαμβάνοντας υπόψη την πρακτική της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, η ΕΕΔΑ διατυπώνει τις παρακάτω παρατηρήσεις που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν για τον εμπλουτισμό της Έκθεσης.

1. Γενικά μέτρα εφαρμογής της Σύμβασης (άρθρα 4, 42 και 44 παρ. 6)

Νομοθεσία

3. Σκόπιμο θα ήταν να περιλαμβάνεται σε απάντηση της σχετικής σύστασης της Επιτροπής του ΟΗΕ επιγραμματική αναφορά στα νομοθετικά κείμενα που υιοθετήθηκαν κατά την υπό εξέταση

¹ Οι παρακάτω παρατηρήσεις εγκρίθηκαν ομοφώνως από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ, κατά την από 29.05.2008 συνεδρίασή της. Εισηγητές: Αναπλ. Καθηγητής Α.-Α. Σισιλιάνος, Β' Αντιπρόεδρος της ΕΕΔΑ, εκπρόσωπος ΙΜΔΑ και Τίνα Σταυρινάκη, Επιστημονική Συνεργάτις της ΕΕΔΑ.

² CRC/C/58/Rev. 1 (29.11.2005).

χρονική περίοδο, προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και ειδικότερα στην πρόσφατη επικύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (Ν. 3625/2007, ΦΕΚ Α' 290/24.12/2007).

Εφαρμογή και συντονισμός

4. Κατά την παράθεση των στοιχείων σχετικά με τη νοσηλεία αλλοδαπών, θα έπρεπε να γίνεται διάκριση μεταξύ ενηλίκων ανασφάλιστων και παιδιών, δεδομένου ιδίως ότι δεν παρατίθενται στοιχεία για την παροχή υπηρεσιών υγείας στα παιδιά, τα οποία διαβιούν σε υποβαθμισμένες περιοχές.

Αποκέντρωση

5. Δε γίνεται ειδική παρατήρηση για την κατανομή υπηρεσιών εκπαίδευσης στις αγροτικές περιοχές και τα νησιά. Οι πίνακες 2 και 3 παρουσιάζουν αριθμούς, χωρίς να απεικονίζουν την κατάσταση ανά περιοχή, όπως συμβουλεύει η Επιτροπή. Θα ήταν, επίσης, χρήσιμο να υπάρχει ένας πίνακας, ο οποίος να απεικονίζει την αναλογία πληθυσμού (παιδιά) – υπηρεσιών υγείας για τα παιδιά στις μη αστικές περιοχές. Εξάλλου προβληματισμό δημιουργεί η παράθεση λιγότερο επίσημων πηγών, όπως τα δελτία τύπου της Ε.Σ.Υ.Ε.

Ανεξάρτητος έλεγχος

6. Θα ήταν σκόπιμο να διευκρινιστούν οι επιμέρους αρμοδιότητες της ΕΕΔΑ, του Συνηγόρου του Παιδιού και του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τα δικαιώματα του παιδιού στο πεδίο των δικαιωμάτων του παιδιού με έμφαση στις εγγυήσεις ανεξαρτησίας τους.³

Σχέδιο δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού

7. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι από τον Απρίλιο 2007 έως σήμερα το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού παρέμεινε σχέδιο παρά τη διατύπωση ουσιαστικών παρατηρήσεων για τη βελτίωσή του από το Συνήγορο του Παιδιού και από ΜΚΟ, εκ των οποίων ορισμένες, όπως το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, συμμετέχουν στην ΕΕΔΑ.

Στοιχεία

³ Γενικό Σχόλιο Επιτροπής δικαιωμάτων του Παιδιού Αρ. 2 (2002), « Ο ρόλος των ανεξάρτητων επιτροπών για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού», CRC/GC/2002/2, παρ. 19.

8. Αποτελεί πάγια σύσταση της Επιτροπής η ανάγκη συντονισμένης επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων έτσι, ώστε να διευκολύνεται με τη συλλογή τους η αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης⁴. Ο συντονισμός της συλλογής και επεξεργασίας των στοιχείων θα μπορούσε να ανατεθεί στο Εθνικό Παρατηρητήριο για τα δικαιώματα του Παιδιού, εφόσον εξασφαλιστεί το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό. Σημειώνεται ότι κατά την παρουσίαση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ο Υπουργός Υγείας εξήγγειλε τη δημιουργία του Εθνικού Μητρώου για την Παιδική Υγεία, τονίζοντας ότι «δεν διαθέτουμε επαρκή ερευνητικά στοιχεία και δείκτες που να φανερώνουν την κατάσταση της παιδικής υγείας στην χώρα μας και στοιχεία για τους κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες που την επηρεάζουν».

Διάδοση της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού

9. Πρέπει να σημειωθεί ότι η διαρκής επιμόρφωση των δασκάλων και των υπηρεσιών υγείας στις περιοχές, όπου διαβιεί μεγάλος αριθμός Ρομά, μειονοτικοί πληθυσμοί ή παιδιά μεταναστών δεν επικεντρώνεται στην εξοικείωση με τη Σύμβαση και τα δικαιώματα των παιδιών που απορρέουν από αυτή. Η μετάφραση της Σύμβασης έχει γίνει αποσπασματικά από το Πανεπιστήμιο Αθηνών στην αλβανική γλώσσα στο πλαίσιο έκδοσης ενημερωτικού φυλλαδίου για τους γονείς σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά ο Συνήγορος του Παιδιού έχει εκδώσει σε οκτώ γλώσσες φυλλάδιο με τίτλο «Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια». Απαραίτητη είναι η μετάφραση στη γλώσσα των Ρομά και η διανομή σε όλη την επικράτεια, καθώς και η ενημέρωση σχετικά με το περιεχόμενο της Σύμβασης δασκάλων, γονέων και των ίδιων των παιδιών.

2. Ορισμός παιδιού (άρθρο 1)

10. Σημειώνεται η θετική εξέλιξη της τροποποίησης του άρθρου 121 του ΠΚ με το άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 3189/2003 (ΦΕΚ Α' 243/21.10.2003). Συνεπώς, ανήλικος νοείται πλέον ο έχων ηλικία μεταξύ ογδόδου και δέκατου όγδοου έτους συμπληρωμένων.

3. Γενικές αρχές (άρθρα 2, 3, 6 και 12)

11. Οι γενικές αρχές της μη διάκρισης, του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού και του σεβασμού των απόψεων του παιδιού θα πρέπει να διέπουν το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και να αντανακλώνται σε κάθε επιμέρους πτυχή της πολιτικής του Κράτους. Επιπλέον,

⁴ CRC/C/15/Add.170, παρ. 24 και CRC/C/58/Rev. 1, παρ. 6 (d).

απαραίτητη προϋπόθεση του ουσιαστικού σεβασμού των αρχών αυτών αποτελεί η εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και αρχών, καθώς και η ενημέρωση όλων των ευάλωτων ομάδων.

Μη διάκριση (άρθρο 2)

Νομοθεσία

12. Η ΕΕΔΑ έχει διατυπώσει και έχει συμπεριλάβει στις παρατηρήσεις της επί της Έκθεσης της Ελλάδας στην Επιτροπή της Σύμβασης για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων (CERD) εκτενείς παρατηρήσεις σχετικά με τη νέα νομοθεσία για την καταπολέμηση των διακρίσεων (Ν. 3304/2005, ΦΕΚ Α'16/27.01.2005), τις οποίες κρίνει σκόπιμο να υπενθυμίσει συνοπτικά:

- Ενώ ο Ν. 3304/2005 συμπληρώνει κενά της ισχύουσας νομοθεσίας (Ν. 927/1979), δεν καλύπτει τις διακρίσεις σε όλους τους κοινωνικούς τομείς.⁵
- Το άρθρο 13 του Ν. 3304/2005 περιορίζει σημαντικά την προστασία σε περιπτώσεις παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης αναγνωρίζοντας τη δυνατότητα εκπροσώπησης των θιγομένων – και όχι καταγγελίας ιδίω ονόματι μετά από συναίνεση των θιγομένων – μόνο στα νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν ως σκοπό τη διασφάλιση της τήρησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής και λοιπών αναφερόμενων στον νόμο λόγων.⁶
- Η δικαστική προστασία των θυμάτων άνιση μεταχείρισης δυσχεραίνεται στην πράξη, καθώς δεν έχουν εισαχθεί μέχρι σήμερα στους ΚΠολΔ, ΚΔιοικΔ, Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και της νομοθεσίας του ΣτΕ οι αναγκαίες τροποποιήσεις σχετικά με τη μεταφορά του βάρους απόδειξης⁷. Επιπλέον, τροποποίηση των κωδίκων απαιτείται για την αποτελεσματική ρύθμιση της ενεργητικής νομιμοποίησης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών υπέρ των θιγομένων προσώπων.
- Οι αρμοδιότητες των φορέων προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης θα έπρεπε να διευρυνθούν και να μη περιορίζονται σε ένα συμφιλιοτικό ρόλο⁸. Η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει ότι θα ενισχύοταν σημαντικά η προστασία των θυμάτων διακρίσεων, εάν ο Συνήγορος του Πολίτη και η Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης παρείχαν νομική συνδρομή στους θιγόμενους κατά τις προσφυγές τους σε διοικητικές αρχές ή/και δικαστήρια.
- Επιπλέον, έχει επισημανθεί η πολύ περιορισμένη ενημέρωση του κοινού σχετικά με την ύπαρξη της νέας νομοθεσίας κατά των διακρίσεων, των αρχών προώθησής της και του τρόπου λειτουργίας

⁵ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της Έκθεσης της Ελλάδας στη CERD (14.02.2008), παρ 3.

⁶ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου με τίτλο «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», *Ετήσια Έκθεση 2003*, σελ. 233.

⁷ Οπ.π., σελ. 236-237.

⁸ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2003*, σελ. 239. Επιπλέον, έχει τονιστεί ότι η Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης έχει περιοριστεί σε ένα ρόλο γνωμοδοτικό αντί διερευνητικό υποθέσεων παραβίασης της κείμενης νομοθεσίας, ρόλο που είναι αμφίβολο αν μπορεί να επιτελέσει δεδομένης της έλλειψης επαρκούς προσωπικού αλλά και εγγυήσεων ανεξαρτησίας. Βλ. Συνήγορος του Πολίτη, *Promoting Equal Treatment: The Greek Ombudsman as National Equality Body*, σελ. 2.

του συστήματος προστασίας. Παρατηρείται, επίσης, σημαντικό έλλειμμα ενημέρωσης των υπαλλήλων της δημόσιας διοίκησης, τόσο ως προς τις υποχρεώσεις τους όσο και ως προς την ορθή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.

Ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση και την υγεία

13. Η ΕΕΔΑ έχει προτείνει τη δημιουργία ενισχυτικής διδασκαλίας για τα παιδιά Ρομά, η οποία δεν θα παρέχεται μέσω ειδικών τάξεων, μέτρο που εντείνει την περιθωριοποίηση.⁹

14. Η ΕΕΔΑ έχει προτείνει να παρέχεται στα ασυνόδευτα παιδιά υποστηρικτική διδασκαλία μέχρι να μάθουν καλά την ελληνική γλώσσα και σε αυτή την περίπτωση, κατανομή των μαθητών ανάλογα με τις υπηκοότητές τους, προκειμένου να διευκολυνθεί η συστηματοποίηση της εκμάθησης της ελληνικής, και όχι απαραίτητα σύμφωνα με την ηλικία τους.¹⁰

Υπό το πρίσμα του άρθρου 29 παρ. 1

15. Η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει ότι, παρά τη θεσμοθέτηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και σχετικών αιτήσεων των μεταναστευτικών κοινοτήτων, η δυνατότητα διδασκαλίας ειδικών μαθημάτων γλώσσας, πολιτισμού και θρησκείας των αλλοδαπών μαθητών, όπως προβλέπουν τα άρθρα 35 παρ. 2 του Ν. 2413/1996 και 72 παρ. 4 του Ν. 3386/2005, δεν έχει εφαρμοστεί.¹¹

Δικαίωμα στη ζωή, στην επιβίωση και στην ανάπτυξη (άρθρο 6)

16. Η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει από το 2001 ότι οι συνθήκες διαβίωσης ιδίως των σκηνιτών Ρομά είναι ιδιαίτερος επισφαλείς. Σύμφωνα με έρευνα των Γιατρών του Κόσμου του 1999, σε κάποιες κοινότητες σκηνιτών μέχρι και το 99% ήταν προσβεβλημένο από τον ιό της ηπατίτιδας Α. Το 50% είχε επίσης εκτεθεί στον ιό της ηπατίτιδας Β.¹²

Σεβασμός των απόψεων του παιδιού (άρθρο 12)

17. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι δεν εφαρμόζεται συχνά στην πράξη το άρθρο 1511 παρ 3 ΑΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 681 Γ ΚΠολΔικ, το οποίο ορίζει ότι, ανάλογα με την ωριμότητα του τέκνου, πρέπει να ζητείται και να συνεκτιμάται η γνώμη του πριν από κάθε απόφαση σχετική με τη γονική μέριμνα, εφόσον η απόφαση αφορά τα συμφέροντά του. Σημειώνεται, επίσης, ότι ο ΑΠ δεν ελέγχει αναίρετικά την παράλειψη ακρόασης του παιδιού, θεωρώντας ότι η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας σχετικά με την ωριμότητα του παιδιού ν'αντιληφθεί το συμφέρον του αποτελεί εκτίμηση πραγματικού γεγονότος κατ' άρθρ. 561 ΚΠολΔικ¹³. Συναφώς, η ΕΕΔΑ τονίζει την ανάγκη να

⁹ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2001*, σελ.188-191.

¹⁰ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2006*, σελ. 156.

¹¹ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της Έκθεσης της Ελλάδας στη CERD (14.02.2008), παρ. 47.

¹² ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2001*, σελ.188.

¹³ Βλ. π.χ. ΑΠ 952/2007.

ιδρυθούν επιτέλους τα οικογενειακά δικαστήρια και η κοινωνική υπηρεσία που προβλέπει ο Ν. 2447/1996, που θα συντελέσουν στην πιο αποτελεσματική προστασία του συμφέροντος του παιδιού.

18. Η ΕΕΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη ότι το Ιερό Μουσουλμανικό Δίκαιο επιτρέπει ρητά την παροχή πληρεξουσίου για τη σύναψη γάμου και από τον κηδεμόνα του ανηλίκου ή της ανήλικης μελλονύμφου, έχει εισηγηθεί να θεωρείται ο μουσουλμανικός γάμος, που συνάπτεται εφεξής δι' αντιπροσώπου, ανυπόστατος, όσον αφορά τον αντιπρόσωπο και τον άλλο μελλονύμφο και άκυρος, όσον αφορά τον αντιπροσωπευόμενο.¹⁴

19. Επίσης, η ΕΕΔΑ έκρινε ότι έγκυροι θεωρούνται οι γάμοι Ελλήνων πολιτών, ανεξαρτήτως θρησκευόμενου, που τελούνται στην Ελλάδα όταν οι μελλονύμφοι έχουν την ελάχιστη ηλικία των 18 ετών που ορίζει το άρθρο 1350, παρ.1 του ΑΚ. Αν οι μελλονύμφοι είναι νεότεροι των 18 ετών, ο γάμος είναι άκυρος-ανίσχυρος. Η Επιτροπή του ΟΗΕ έχει εκφράσει τις επιφυλάξεις της σχετικά με τους γάμους σε πολύ νεαρή ηλικία, οι οποίοι συχνά συνδέονται με προβλήματα υγείας και κοινωνικά προβλήματα για τους ανήλικους που εκπίπτουν της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών.¹⁵

4.Ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες (άρθρα 7, 8, 13-17 και 37 (α))

Ληξιαρχική πράξη γέννησης – δικαίωμα στο όνομα και την ταυτότητα

20. Διαπιστώνοντας ότι αρκετά ληξιαρχεία δεν διακρίνουν μεταξύ ονοματοδοσίας και βάπτισης, με αποτέλεσμα να εγγράφουν το όνομα του παιδιού που δόθηκε κατά τη βάπτιση, για το οποίο δεν απαιτείται η συναίνεση και των δύο γονέων, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε στο Υπουργείο Εσωτερικών την έκδοση ενημερωτικής εγκυκλίου και μεταβολή των εντύπων των ληξιαρχικών πράξεων γέννησης.¹⁶

21. Η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει το de facto, αλλά όχι de jure, πρόβλημα εγγραφής των Ρομά στα ληξιαρχεία και στα δημοτολόγια, γεγονός που προκαλεί προβλήματα σε πολλούς άλλους τομείς όπως στην απόκτηση της μαθητικής κάρτας. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει εισηγηθεί την καθιέρωση ειδικής διαδικασίας ληξιαρχικής εγγραφής.¹⁷

22. Παρόλο που η πρακτική της χορήγησης σε παιδιά μεταναστών, τα οποία έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, αποκλειστικά ληξιαρχικής πράξης γέννησης και όχι «πιστοποιητικού γέννησης» είναι

¹⁴ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2003*, σελ. 111-119.

¹⁵ Γενικό Σχόλιο Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού Αρ. 4 (2003), «Υγεία και ανάπτυξη των εφήβων στο πλαίσιο της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού», CRC/GC/2003/4, παρ. 20.

¹⁶ «4 ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ», Δεκέμβριος 2007, σελ. 8.

¹⁷ Όπ. π.

σύννομη, δημιουργεί δυσκολίες στην εγγραφή τους σε παιδικούς σταθμούς και σχολεία, καθώς και σε σχέση με άλλες υπηρεσίες. Η Επιτροπή του ΟΗΕ τονίζει τη σημασία της διευκόλυνσης της εγγραφής των γεννήσεων και της διασφάλισης για όσα παιδιά δεν έχουν εγγραφεί της ίσης πρόσβασης στο σύστημα υγείας, εκπαίδευσης και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες¹⁸. Συνεπώς, σκόπιμο θα ήταν να διευκρινιστεί με σχετική εγκύκλιο από το Υπουργείο Εσωτερικών ότι η ληξιαρχική πράξη γέννησης ισοδυναμεί με «πιστοποιητικό γέννησης» σε ό,τι αφορά την απόλαυση δικαιωμάτων του παιδιού.¹⁹

Βία και κακομεταχείριση

23. Θα έπρεπε να γίνει αναφορά στην απόφαση της Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης στην υπόθεση *World Organisation against Torture (OMCT) κατά Ελλάδας*²⁰, η οποία διαπίστωσε ότι υπήρχε παραβίαση του άρθρου 17 του ΕΚΧ (δικαίωμα της μητέρας και του παιδιού για κοινωνική και οικονομική προστασία), καθώς δεν προβλέπεται από τη νομοθεσία η αποτελεσματική απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας και άλλων μορφών εξευτελιστικής μεταχείρισης. Πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 21 του Ν. 3328/2005 (ΦΕΚ Α' 80/01.04.2005) και, κυρίως, ο Ν. 3500/2006 (ΦΕΚ Α' 232/24.10.2006) για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας αποτελούν σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή. Πάντως, η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει ορισμένες ανεπάρκειες του Ν. 3500/2006, όπως οι εξής: α) το άρθρο 4 προβλέπει την εφαρμογή του άρθρου 1532 ΑΚ (συνέπειες κακής άσκησης επιμέλειας τέκνου) μόνον επί άσκησης σωματικής βίας κατά ανηλίκου για λόγους σωφρονισμού, στο πλαίσιο της ανατροφής του, ενώ θα έπρεπε να την προβλέπει για κάθε πράξη βίας κατά ανηλίκου, β) ο ανήλικος θεωρείται θύμα ενδο-οικογενειακής βίας, όταν ενώπιον του τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις που ορίζει το άρθρο 1 παρ. 3 (ενδο-οικογενειακή σωματική βλάβη, παράνομη βία και απειλή, βιασμός και κατάχρηση σε ασέλγεια, ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας, θανατηφόρα βλάβη και ανθρωποκτονία με πρόθεση) και όχι σε κάθε περίπτωση άσκησης βίας ενώπιόν του. Εξάλλου, η ΕΕΔΑ έχει τονίσει ότι, για λόγους ασφάλειας δικαίου, όλες οι διατάξεις περί ενδοοικογενειακής βίας θα έπρεπε να ενταχθούν στους αντίστοιχους Κώδικες.²¹

24. Η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι θα ήταν σκόπιμο η εγκύκλιος του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης προς τους χώρους φιλοξενίας και φροντίδας παιδιών να συνοδευτεί από συγκεκριμένη

¹⁸ Γενικό Σχόλιο Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού Αρ. 7 (2005), «Εφαρμόζοντας τα δικαιώματα του παιδιού κατά την πρώτη παιδική ηλικία», CRC/C/GC/7/Rev.1, παρ. 25.

¹⁹ Συνήγορος του Πολίτη, *Ετήσια Έκθεση 2007*, Κεφάλαιο 4, «Ο ΣτΠ ως φορέας προώθησης της αρχής ίσης μεταχείρισης», σελ. 188.

²⁰ Συλλογική προσφυγή Αρ. 17/2003, απόφ. 07.12.2004.

²¹ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2005*, σελ. 238-239 και 241-242.

νομοθετική ρύθμιση, προκειμένου να καταστήσει σαφή την απαγόρευση οποιασδήποτε χρήσης βίας κατά των παιδιών, έστω και για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

25. Επιπλέον, ενώ η νέα νομοθεσία αντανάκλα αρκετές από τις κατευθυντήριες αρχές της Επιτροπής του ΟΗΕ ως προς τον ορισμό των βασικών εννοιών της οικογένειας, του σχολείου και της βίας²², είναι απαραίτητες περισσότερες προσπάθειες για την αποτελεσματική ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων, συμπεριλαμβανομένων των αστυνομικών αρχών.²³

26. Η Επιτροπή του ΟΗΕ θεωρεί όλες τις μορφές βίας (σωματική τιμωρία, bullying, σεξουαλική, λεκτική ή συναισθηματική παρενόχληση και κακοποίηση) αλληλένδετες και συνιστά τη λήψη μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης με ιδιαίτερη έμφαση στις διακρίσεις λόγω φύλου, οι οποίες δύνανται να καταλήξουν σε ιδιαίτερες μορφές βίας κατά των παιδιών²⁴. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι τον Ιούνιο του 2006, συστάθηκε, ως άτυπη επιτροπή υπό την αιγίδα της ΕΕΔΑ, Επιτροπή Μελέτης και Αντιμετώπισης Σχολικών Ομάδων Κακοποίησης Μαθητών (ΕΜΑΣΟΚΜ), με σκοπό τη διατύπωση ενδεικνυόμενων μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου της βίας στα σχολεία. Στην επιτροπή αυτή μετέχουν εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης, της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Γονέων Μαθητών Ελλάδας, της Ελληνικής Εταιρίας Εγκληματολογίας, του Τομέα Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών, του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού του Συνηγόρου του Πολίτη και του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Θρησκευτική ελευθερία

27. Η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι η Έκθεση αναφέρεται στη σύσταση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Α.Π.Δ.Π.Χ.) στο Υπουργείο Παιδείας, προκειμένου: α) να μην αναγράφεται, ούτε να επιτρέπεται η αναγραφή του θρησκευάτος στους απολυτήριους τίτλους σπουδών δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης και β) να μην ζητείται από τους γονείς ή κηδεμόνες που επιθυμούν τα παιδιά τους να απαλλαγούν από το μάθημα των θρησκευτικών να δηλώνουν, αν είναι άθρησκοι, ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι, αλλά να ασκούν το δικαίωμα τους αυτό κατ'επίκληση των πεποιθήσεών τους και χωρίς να προβαίνουν σε καμία περαιτέρω διευκρίνιση²⁵. Δεδομένου ότι έχει μεσολαβήσει ένα διάστημα περίπου 6 ετών από την έκδοση της εν λόγω απόφασης και η διασφάλιση της μη διάκρισης και του σεβασμού της ιδιωτικής σφαίρας σε σχέση με τις πληροφορίες

²² Σύσταση Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού «Βία κατά των παιδιών στην οικογένεια και στο σχολείο», CRC/C/111, 2001, παρ. 701-706.

²³ Γενικό Σχόλιο Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού Αρ. 8 (2006), CRC/C/GC/8, παρ. 45 επ.

²⁴ Σύσταση Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού «Βία κατά των παιδιών στην οικογένεια και στο σχολείο», CRC/C/111, 2001, παρ. 697, 706, 724 και 727.

²⁵ Α.Π.Δ.Π.Χ., Απόφαση 77Α/ 2002 (25.06.2002).

που αναγράφονται στους τίτλους σπουδών αποτελεί μία από τις συστάσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ²⁶, θα ήταν σκόπιμο να διευκρινιστούν τα μέτρα εφαρμογής της, που ενδεχομένως έχουν προβλεφθεί ή σχεδιάζονται από την Πολιτεία.

Πρόσβαση στην πληροφόρηση

28. Ο Ν. 3597/2007 σχετικά με τη χορήγηση αδειών σε ιδιωτικούς σταθμούς ραδιοφώνου και τηλεόρασης αναφέρει ως προϋπόθεση εκπομπής ότι «κύρια γλώσσα μετάδοσης ή υποτιτλισμού είναι η ελληνική». Η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι ο νόμος πρέπει να ερμηνευθεί και να εφαρμοστεί κατά τέτοιο τρόπο και σύμφωνα με την υπάρχουσα πρακτική, ώστε να μην αποκλείει τη λειτουργία των τουρκόφωνων ή άλλων ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών σταθμών προκειμένου να μην παρεμποδιστεί η πρόσβαση στην πληροφόρηση των παιδιών, που δεν είναι εξοικειωμένα με τη χρήση της ελληνικής γλώσσας.²⁷

28. Δεδομένου ότι το Υπουργείο Παιδείας αναγνωρίζει την ανάγκη μετάφρασης και σε άλλες γλώσσες του φυλλαδίου του ΣτΠ για τα δικαιώματα του παιδιού, καθώς και την επεξεργασία του με σκοπό να διανεμηθεί σε παιδιά ΑμεΑ, θα ήταν απαραίτητη η συνδρομή του.

29. Η ΕΕΔΑ παραπέμπει στο τηλεοπτικό σποτ, την επιμέλεια του οποίου είχε αναλάβει η ίδια για την καταπολέμηση των διακρίσεων σε βάρος αλλοδαπών εργαζομένων στην Ελλάδα. Απαραίτητες είναι ανάλογες πρωτοβουλίες, οι οποίες θα αναδεικνύουν την πολιτισμική διαφορετικότητα, όπως έχει διαμορφωθεί τα τελευταία έτη, αλλά δεν θα επαφίενται αποκλειστικά στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

30. Ο νομοθέτης πρόβλεψε την τιμώρηση της χρήσης του διαδικτύου για την ενεργητική ή παθητική προώθηση της παιδικής πορνογραφίας. Το άρθρο 2 του Ν. 3625/2007 τροποποιεί το άρθρο 348 Α του ΠΚ και καθιστά ποινικώς κολάσιμη τη με πρόθεση παραγωγή, προσφορά, πώληση ή με οποιονδήποτε τρόπο διάθεση, διανομή, διαβίβαση, αγορά, προμήθεια ή κατοχή υλικού παιδικής πορνογραφίας ή διάδοσης πληροφοριών σχετικά με την τέλεση των παραπάνω πράξεων δια συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή ή με τη χρήση διαδικτύου. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ωστόσο το νομοθετικό κενό σχετικά με την άμεση προστασία των παιδιών από οποιοδήποτε επιβλαβές υλικό και κυρίως, την έλλειψη ρητής υποχρέωσης προστασίας των ανηλίκων και αποτελεσματικού ελέγχου χώρων προσφοράς υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο.²⁸

²⁶ Βλ. *Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού: Ελλάδα*, CRC/C/15/Add. 170, παρ. 45.

²⁷ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της Έκθεσης της Ελλάδας στη CERD (14.02.2008), παρ. 53.

²⁸ 4 ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ», Δεκέμβριος 2007, σελ. 16.

5.Οικογενειακό περιβάλλον και εναλλακτική φροντίδα

(άρθρα 5, 18 παρ. 1 και 2)

Ενίσχυση γονέων

31. Απαραίτητο είναι να συμπεριληφθούν ενημερωμένα στοιχεία σχετικά με το ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, το οποίο ανέρχεται στο 20%. Η ΕΕΔΑ, στο πλαίσιο των παρατηρήσεων της επί του Σχεδίου Δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση (ΕΣΔΕν) 2005-2006 του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, είχε επισημάνει ότι αν και υπάρχουν διάφορα προγράμματα εισοδηματικών παροχών που αφορούν πληθυσμιακές ομάδες υψηλού κινδύνου για κοινωνικό αποκλεισμό (π.χ. ΕΚΑΣ, ηλικιωμένοι, άνεργοι, ΑΜΕΑ), δεν έχει εκπονηθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο παροχής ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (ΕΕΕ), όπως σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.²⁹

32. Θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούν περισσότερα στοιχεία για τη μέχρι τώρα εξέλιξη της 16^{ης} δράσης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία στοχεύει στην υλοποίηση προγράμματος καταπολέμησης της παιδικής φτώχειας σε συνεργασία με τον οργανισμό «Εθελοντών Κοινωνία».

33. Η ΕΕΔΑ σημειώνει το μεγάλο ποσοστό ανασφάλιστων γονέων Ρομά. Θα έπρεπε να υπάρξει ειδική μέριμνα σχετικά με την ασφάλισή τους, καθώς και ειδικά τμήματα στις κοινωνικές υπηρεσίες για την εξυπηρέτησή τους.³⁰

Κακοποίηση, εκμετάλλευση και παραμέληση

34. Η Επιτροπή του ΟΗΕ θεωρεί ότι, στο πλαίσιο ενός εθνικού σχεδίου ευαισθητοποίησης για την πρόληψη της εκμετάλλευσης και της παραμέλησης των παιδιών, πρέπει να παρακολουθείται διαρκώς και εκτενώς η εκδήλωση περιστατικών κακοποίησης παιδιών σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να αποτελεί βάση για το σχεδιασμό μιας ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής. Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει προτείνει την ανάθεση του ρόλου της συστηματικής παρακολούθησης στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.³¹

35. Εκτός των μεθόδων έγκαιρης πρόληψης, είναι απαραίτητη η υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης, τα οποία θα απευθύνονται σε κάθε ενδιαφερόμενο επαγγελματικό

²⁹ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2005*, σελ. 115.

³⁰ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2001*, σελ. 188.

³¹ «4 ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ», Δεκέμβριος 2007, σελ. 9.

κλάδο, που έρχεται σε επαφή με τα παιδιά, με αντικείμενο την αποτελεσματική διερεύνηση των περιστατικών και το μετέπειτα χειρισμό τους.³²

6. Υγεία και κοινωνική πρόνοια

Γενικά (άρθρο 24)

36. Η ΕΕΔΑ έχει τονίσει ότι ορθώς ο Ν. 3386/2005 δεν θέτει ως προϋπόθεση για την πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη των ανηλίκων μεταναστών δίχως νόμιμα έγγραφα την έκτακτη νοσηλεία, όπως κάνει στην περίπτωση των ενηλίκων και συνεπώς κατοχυρώνει το δικαίωμα πρόσβασης των ανηλίκων σε υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας σύμφωνα με το άρθρο 24 της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού.³³

37. Η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι στο πλαίσιο της προετοιμασίας σχετικής έκθεσης πραγματοποίησε στρογγυλές τράπεζες με τη συμμετοχή κρατικών φορέων, ΜΚΟ και εκπροσώπων των Ρομά, κατά τις οποίες συνήχθη ότι είναι απαραίτητη η αύξηση και διεύρυνση των δραστηριοτήτων των κοινωνικο-ιατρικών κέντρων, καθώς θεωρούνται καλή πρακτική με πολύ θετικά αποτελέσματα για τις κοινότητες των Ρομά.³⁴

Παιδιά με αναπηρίες (άρθρο 23)

38. Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι κατά την επετειακή ημερίδα που διοργάνωσε με τη συνεργασία της ΕΣΑμεΑ με θέμα τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (2006), εκπρόσωποι της κυβέρνησης και των πολιτικών κομμάτων του Κοινοβουλίου δήλωσαν ότι στηρίζουν την επικύρωση της Σύμβασης από την Ελλάδα σε σύντομο χρονικό διάστημα, ώστε να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των ΑμεΑ. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί η πρόταση της ΕΕΔΑ κατά την ημερίδα αυτή σχετικά με τη δημιουργία Κύκλου του ΣτΠ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ, η οποία τείνει στην ίδια κατεύθυνση με τη σύσταση της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού για τη δημιουργία ενός κεντρικού συντονιστικού οργάνου για τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες³⁵. Η επικύρωση της Σύμβασης του ΟΗΕ θα ήταν σκόπιμο να συνοδευτεί από μεγάλη ενημερωτική εκστρατεία, η οποία θα ενημερώσει τα παιδιά με αναπηρίες για τα δικαιώματά τους, ενώ παράλληλα θα

³² Σύσταση Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού «Βία κατά των παιδιών στην οικογένεια και στο σχολείο», CRC/C/111, 2001, παρ.733 επ.

³³ Απόφαση ΕΕΔΑ, *Δικαίωμα στην υγεία των μεταναστών χωρίς νόμιμα έγγραφα παραμονής* (08.11.2007), σελ. 15.

³⁴ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της Έκθεσης της Ελλάδας στη CERD (14.02.2008), παρ. 14.

³⁵ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2007* (υπό έκδοση), Μέρος Ε' και Γενικό Σχόλιο Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού Αρ. 9 (2006), «Τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες», CRC/C/GC/9, παρ. 21.

ευαισθητοποιήσει και θα εξοικειώσει τους πολίτες με το ζήτημα της καταπολέμησης των διακρίσεων κατά των παιδιών με αναπηρίες.

39. Η Επιτροπή του ΟΗΕ επιμένει στη δημιουργία ενός αξιόπιστου εθνικού συστήματος καταγραφής και επεξεργασίας στοιχείων, το οποίο θα συμπεριλαμβάνει κάθε περίπτωση αναπηρίας και θα λαμβάνεται υπόψη για την πρόληψη και την κατανομή της χρηματοδότησης προγραμμάτων υποστήριξης.³⁶

40. Η Επιτροπή του ΟΗΕ συνιστά στην Ελλάδα την πρόσληψη επιπρόσθετου προσωπικού με τα απαιτούμενα προσόντα για την υποστήριξη των παιδιών με αναπηρίες στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης, εντός του πλαισίου του γενικού σχολικού συστήματος³⁷. Το σχέδιο νόμου με τίτλο «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση για τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών σε άτομα με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» που δημοσίευσε πρόσφατα το Υπουργείο Παιδείας προς σύντομη (διάρκειας 10 ημερών) δημόσια διαβούλευση αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία, ώστε να ληφθούν υπόψη όλες οι ανάγκες, καθώς και κάθε ανασχετική παράμετρος για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας.

Βιοτικό επίπεδο

41. Δεδομένου ότι η Επιτροπή του ΟΗΕ αναφέρεται συγκεκριμένα στις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και ιδίως τα προβλήματα στέγασης, αναφορά θα πρέπει να γίνει στην απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων *European Roma Rights Centre (ERRC) κατά Ελλάδα*, στην οποία αναγνωρίστηκε η παραβίαση του άρθρου 16 του ΕΚΧ (δικαίωμα της οικογενείας για κοινωνική, νομική, οικονομική προστασία) λόγω της έλλειψης μόνιμων κατοικιών, προσωρινών χώρων και διευκολύνσεων διαμονής των σκηνιτών και λόγω των απομακρύνσεων των Ρομά από χώρους διαμονής, καθώς και άλλων κυρώσεων σε βάρος τους.³⁸

42. Η ΕΕΔΑ επεσήμανε, ήδη από το 2001, ότι οι συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και συνεπώς των παιδιών τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το γενικότερο οικιστικό πρόβλημα, καθώς και τα αστικοδημοτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν και πρότεινε σειρά μέτρων για την αντιμετώπισή τους.³⁹

43. Σχετικά με τις απομακρύνσεις από τους παρανόμως δημιουργηθέντες καταυλισμούς, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι σπάνια λαμβάνεται μέριμνα για την επανεγκατάσταση των Ρομά σε κάποιο άλλο

³⁶ Γενικό Σχόλιο Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού Αρ. 9 (2006), «Τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες», CRC/C/GC/9, παρ. 19.

³⁷ Γενικό Σχόλιο Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού Αρ. 9 (2006), «Τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες», CRC/C/GC/9, παρ. 65.

³⁸ Συλλογική προσφυγή Αρ. 15/2003 (απόφαση 07.02.2005).

³⁹ ΕΕΔΑ, *Εήσια Έκθεση 2001*, σελ. 184 επ.

χώρο, έστω και με τη μορφή πρόχειρου καταυλισμού, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται εκ νέου το ίδιο φαινόμενο σε κάποια άλλη περιοχή.⁴⁰

44. Η ΕΕΔΑ επεσήμανε κατά τη δεύτερη στρογγυλή τράπεζα που οργάνωσε πρόσφατα με εκπροσώπους των Ρομά, φορείς της Πολιτείας και της τοπικής αυτοδιοίκησης ότι σε σχέση με το πρόγραμμα δανειοδότησης για την απόκτηση κατοικίας, πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστούν: α) το πρόβλημα κατανόησης από πλευράς των Ρομά της διαδικασίας (π.χ. η υποχρέωση αποπληρωμής του δανείου), β) ότι το Υπουργείο Εσωτερικών δεν μπορεί νομικά να ελέγξει τη διαχείριση των κονδυλίων από την τοπική αυτοδιοίκηση και ότι κατά δήλωση του Γενικού Γραμματέα καταγγελίες σχετικά με παροχή δανείων σε μη δικαιούχους έχουν προωθηθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα.⁴¹

7. Εκπαίδευση, ανάπαυση και πολιτιστικές δραστηριότητες

Εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής (άρθρο 28)

45. Η ΕΕΔΑ χαιρετίζει τη διευκρίνιση από το Υπουργείο Παιδείας κατόπιν σχετικού αιτήματος του ΣτΠ, σύμφωνα με την οποία όλοι οι ανήλικοι που διαμένουν στη χώρα, ανεξαρτήτως καθεστώτος παραμονής, έχουν δικαίωμα εγγραφής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.⁴²

46. Μεγάλη πρόκληση αποτελεί για την ελληνική κοινωνία η πρόσβαση των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση, καθώς όπως έχει επισημάνει η ΕΕΔΑ, παρά τις προσπάθειες της Πολιτείας, σε αρκετά σχολεία παρατηρούνται αντιδράσεις κατά της φοίτησης Ρομά από πλευράς γονέων, αλλά και από τους ίδιους τους δασκάλους.⁴³

47. Σε σχέση με τα μειονοτικά σχολεία, η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι το επίπεδο κατάρτισης του διδακτικού προσωπικού πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης υστερεί σε σχέση με το αντίστοιχο επίπεδο των λοιπών δασκάλων, καθ'όσον η «Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης» στην οποία και φοιτούν προσφέρει τριετείς σπουδές, και όχι τετραετείς που είναι το σύννηθος, και το πτυχίο της παραμένει αδιαβάθμητο, με αποτέλεσμα να στερούνται οι απόφοιτοί της τη δυνατότητα συμμετοχής σε διαδικασίες επιλογής προσωπικού για το δημόσιο με βάση τον τίτλο τους.⁴⁴

48. Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι η έκφραση «θετική διάκριση» δεν είναι δόκιμη και προτείνει την αντικατάστασή της με την έκφραση «θετικά μέτρα».

⁴⁰ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της Έκθεσης της Ελλάδας στη CERD (14.02.2008), παρ. 16.

⁴¹ Οπ.π. παρ. 13.

⁴² Εγκύκλιος Υπουργείου Παιδείας 100758/Γ2 (29.09.2005).

⁴³ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2001*, σελ. 189 και Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της Έκθεσης της Ελλάδας στη CERD (14.02.2008), παρ. 15.

⁴⁴ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της Έκθεσης της Ελλάδας στη CERD (14.02.2008), παρ. 7.

8. Ειδικά μέτρα προστασίας

Πρόσφυγες / αιτούντες άσυλο (άρθρο 22)

49. Η ΕΕΔΑ έχει απευθύνει στην Πολιτεία σειρά προτάσεων για τη βελτίωση της διαδικασίας ασύλου⁴⁵. Η ΕΕΔΑ έχει, επίσης, τονίσει ότι το άρθρο 9 παρ. 1 ΠΔ 220/2007, το οποίο ορίζει τα σχετικά με την πρόσβαση στην εκπαίδευση των ανηλίκων είναι στενότερο από το άρθρο 28 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς η σύμβαση δε θέτει κανέναν περιορισμό στο δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση.

50. Ειδικά για τα ασυνόδευτα παιδιά, η ΕΕΔΑ έχει προτείνει σειρά μέτρων, τα οποία αντανακλούν τις συστάσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ, όπως τις διατύπωσε στο Γενικό Σχόλιο Αρ. 6 σχετικά με τη «Μεταχείριση των ασυνόδευτων και παιδιών εκτός της χώρας προέλευσης τους⁴⁶» στους τομείς: α) της διαμονής των αλλοδαπών ανηλίκων που έχουν εισέλθει στη χώρα χωρίς νόμιμα έγγραφα, β) της διαδικασίας επιστροφής και επαναπατρισμού, γ) της επιτροπείας – επιμέλειας, δ) της θέσπισης επισήμων και σαφών διαδικασιών για την εξακρίβωση της ηλικίας, ε) του διορισμού επιμελητού ή συμβούλου, ειδικώς στο πεδίο της παιδικής πρόνοιας και της σχετικής ενημέρωσης του αρμοδίου εισαγγελέα, ζ) των συνθηκών των συνεντεύξεων για κάθε ανήλικο, η) της ενημέρωσης των ανηλίκων για τα δικαιώματά τους ως προς τη διαδικασία ασύλου, θ) της δικαστικής κοινωνικής προστασίας, ι) των χώρων υποδοχής και διαμονής για ασυνόδευτους ανηλίκους, κ) της ψυχολογικής, ιατρικής και νομικής βοήθειας από την Πολιτεία.⁴⁷

51. Η ΕΕΔΑ καλεί την Ελλάδα να επικυρώσει τη Σύμβαση των ΗΕ για τη μείωση των απάτριδων (1961).

Παιδική εργασία

52. Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η παρουσία πολλών ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα τα τελευταία έτη, τα οποία είναι τα πλέον ευάλωτα στην εκμετάλλευση, επιβάλλει τη δημιουργία ενός θεσμικού οργάνου, το οποίο θα αναλάβει τις εξουσίες παιδικής μέριμνας και θα διασφαλίζει ότι τηρούνται όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για την εξεύρεση νόμιμης εργασίας και ασφάλισης για τους ανήλικους άνω των 15 ετών που θέλουν και μπορούν να εργασθούν.⁴⁸

⁴⁵ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ σχετικά με τη διαδικασία ασύλου των προσφύγων και ζητήματα εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας (17.01.2008).

⁴⁶ CRC/GC/2005/6 (2005).

⁴⁷ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2006*, σελ. 151 επ.

⁴⁸ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2006*, σελ. 151 επ.

Τα παιδιά του δρόμου

53. Λόγω της σοβαρότητας των επιπτώσεων του φαινομένου και του μεγάλου αριθμού παιδιών του δρόμου στην Ελλάδα, επιβάλλεται μια ολοκληρωμένη πολιτική για την αντιμετώπιση του, η οποία θα λάβει υπόψη όλους τους παράγοντες που συμβάλλουν στο φαινόμενο αυτό. Απαραίτητες είναι περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις προσπάθειες προσέγγισης και ενημέρωσης των παιδιών του δρόμου, αλλά και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης (λ.χ. με τη μορφή street work, το οποίο συχνά εφαρμόζεται σε άλλες χώρες).

Σεξουαλική εκμετάλλευση, εμπορία παιδιών και παιδική πορνογραφία

54. Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για την κύρωση με το Ν. 3625/2007 (ΦΕΚ Α' 290/24.12/2007) του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία.

55. Η ΕΕΔΑ σημειώνει ωστόσο ότι η Ελλάδα δεν έχει επικυρώσει ακόμη τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά της εμπορίας ανθρώπων, ούτε το Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για την εμπορία ανθρώπων και τονίζει ότι θεωρεί σημαντική την επικύρωση των δύο αυτών συμβατικών κειμένων.

56. Η ΕΕΔΑ έχει προτείνει τη θεσμοθέτηση Εθνικού Εισηγητή (Rapporteur) για την Εμπορία Ανθρώπων, προκειμένου να καταγράφει συστηματικά τα δεδομένα περί εμπορίας και να προωθεί τα στοιχεία αυτά στους αρμόδιους φορείς για την αξιολόγηση και επικαιροποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης.⁴⁹

57. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι είχε προτείνει κατά την επεξεργασία του Ν. 3064/2002 αντί της ποινικοποίησης συγκεκριμένων περιπτώσεων διακίνησης και εμπορίας με εξειδικευμένο σκοπό, την υιοθέτηση του πιο ολοκληρωμένου ορισμού διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων του Πρωτοκόλλου των Ηνωμένων Εθνών. Επιπλέον, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει την απουσία διατάξεων για την πρόληψη της παράνομης διακίνησης και εμπορίας.⁵⁰

58. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι σύμφωνα με το άρθρο 47 του Ν. 3386/2005 χορηγείται άδεια παραμονής σε πιθανολογούμενα θύματα εμπορίας υπό την προϋπόθεση όμως ότι θα συνεργαστούν με τις διωκτικές αρχές. Σημειώνουμε ότι ο νομοθέτης θα έπρεπε να αρκείται στην απλή καταγγελία του θύματος και όχι να απαιτείται η συνεργασία τους, δεδομένου ότι υπάρχει φόβος για αντίποινα.

⁴⁹ ΕΕΔΑ, *Θέσεις και προτάσεις για το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων-η κατάσταση στην Ελλάδα* (14.06.2007), σελ. 25.

⁵⁰ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2002*, σελ. 93 επ.

59. Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η περίοδος περίσκεψης του ενός μηνός, η οποία δύναται να παραταθεί στην περίπτωση ανηλίκων κατά ένα μήνα, δεν επαρκεί για να επιτευχθούν οι σκοποί καθιέρωσής της (άρθρο 48 Ν. 3386/2005) και προτείνει την επιμήκυνση της προθεσμίας στους 3 μήνες.⁵¹

Ποινική δικαιοσύνη και σωφρονιστικό σύστημα

60. Η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι δεν πραγματοποιήθηκε η αποποινικοποίηση της επαιτείας, σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής του ΟΗΕ.

61. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι συμπεριλαμβάνονται 371 ανήλικοι στο συνολικό αριθμό κρατουμένων εκ των οποίων, 112 Έλληνες και 259 αλλοδαποί⁵². Ο μεγάλος αριθμός ανηλίκων κρατουμένων επιβάλλει την ανάλογη εκπαίδευση των σωφρονιστικών υπαλλήλων.⁵³

62. Θα ήταν χρήσιμο να διευκρινιστεί ο αριθμός επιμελητών ανηλίκων, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, καθώς παρατίθεται ο αριθμός που ίσχυε το 2004 (86 επιμελητές το 1998 και 94 το 2004).

63. Πρέπει να σημειωθεί η υπογραφή του ΠΔ 240/2007 (ΦΕΚ Α΄283/20.12.2007) για τον ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής καταδίκων και υποδίκων νεαρών κρατουμένων, στις περιπτώσεις φοίτησης καθ' όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, μη εξαιρουμένων των αργιών και διακοπών, σε σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, καθώς και σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης.

64. Η ΕΕΔΑ έχει εκφράσει τη δυσπιστία της για κάθε είδους ιδρυματική μεταχείριση των ανηλίκων παραβατών και έχει επισημάνει ότι η δημιουργία οποιουδήποτε τέτοιου θεσμού προϋποθέτει, σύμφωνα με την ερμηνεία από το ΕΔΔΑ του άρθρου 5 παρ. 1δ) ΕΣΔΑ, την ύπαρξη «κατάλληλης υποδομής» και «βοήθεια (προς τον ανήλικο) από ειδικευμένο προσωπικό». Εάν οι προϋποθέσεις αυτές δεν συντρέχουν, η κράτηση του ανηλίκου παύει να είναι «νόμιμη», κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 1 ΕΣΔΑ, και συνιστά παραβίαση της διάταξης αυτής⁵⁴. Η έλλειψη κατάλληλων χώρων κράτησης ανηλίκων στα αστυνομικά τμήματα, όπως και η έλλειψη εξειδικευμένων χώρων τοποθέτησης νέων με ήπια παραβατικότητα έχει σημειωθεί από το Συνήγορο του Παιδιού.⁵⁵

29.05.2008

⁵¹ ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2005*, σελ. 150 και ΕΕΔΑ, *Θέσεις και προτάσεις για το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων. Η κατάσταση στην Ελλάδα* (14.06.2007), σελ.6.

⁵² ΕΕΔΑ, *Ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων και τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές* (10.04.2008), σελ. 12.

⁵³ Γενικό Σχόλιο CRC Αρ. 10, παρ. 6- 9, 97.

⁵⁴ ΕΔΔΑ, απόφαση *Bouamar κατά Βελγίου*, 29.2.1988, Σειρά Α΄, αρ. 129, παρ. 50-53. Βλ. ΕΕΔΑ, *Ετήσια Έκθεση 2003*, σελ. 153 επ.

⁵⁵ «4 ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ», Δεκέμβριος 2007, σελ. 13.